

2025

Mechanizmy wsparcia studentów uchodźczych w szkołach wyższych POLSKA

Iryna Diegtiarova, Natalia Kraśniewska

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Projekt został zrealizowany przy wsparciu programu Unii Europejskiej Erasmus+

Informacja

Numer projektu:	2022-1-FR01-KA220-HED-000087334
Akronim projektu:	AGILE
Tytuł projektu:	Odporność szkolnictwa wyższego w sytuacjach kryzysów uchodźczych: tworzenie włączenia społecznego poprzez budowanie zdolności, zaangażowanie obywatelskie i uznawanie umiejętności.
Tytuł dokumentu:	Mechanizmy wsparcia dla studentów uchodźczych w szkołach wyższych: Polska
Pakiet roboczy:	WP5
Data:	28/02/2025
Grafika	Ioanna Tsakarelou, Web2Learn
Autorzy:	Iryna Degtyarova, Natalia Kraśniewska
Recenzenci:	
Wersja	Wersja 0.5
Zatwierdzone przez:	Wszyscy Partnerzy
Abstrakt:	W niniejszym raporcie przedstawiono stosowane mechanizmy wsparcia studentów uchodźców w uczelniach w Polsce, na podstawie danych zebranych w ramach badania ankietowego. W analizie poruszono także kwestie wyzwań z jakimi mierzą się szkoły wyższe w działaniu na rzecz tej grupy studentów. W raporcie zawarto także rekomendacje dotyczące podniesienia efektywności działań uczelni w tym zakresie.
Lista słów kluczowych:	Mechanizmy wsparcia, studenci uchodźczy, wyzwania, rekomendacje, Polska
Prawo autorskie	Licencja Creative Commons 4.0 Międzynarodowa
Poziom upowszechniania	Publiczny
Proszę przytoczyć jako	Degtyarova, I., Kraśniewska, N. (2025). <i>Mechanizmy wsparcia dla studentów uchodźczych w szkołach wyższych. Polska</i> . Konsorcjum AGILE. URL: https://agileproject-erasmus.eu/ (sekcja «Wyniki»).

Konsorcjum

Université Paris 8 (UP8)

Francja

Université Bordeaux Montaigne (UBM)

Francja

Web2Learn (W2L)

Grecja

University of Ljubljana

Uniwersytet w Lublanie (UL)

Słowenia

Politechnika Lwowska (LPNU)

Ukraina

Uniwersytet w Hamburgu

Niemcy

Uniwersytet Techniczny w Kownie (KTU)

Litwa

Fundacja Rektorów Polskich (PRF)

Polska **3** | **AGILE**

Historia zmian

Wersja	Data	Poprawki	Uwagi
V0.1	14 lutego 2025	Silvia Melo-Pfeifer	Raport Niemcy jako przykładowy. Struktura i szablon
V0.2	20 lutego 2025	Natalia Kraśniewska, Marzena Gembara	Uwagi wewnętrzne
v0.3	28 lutego 2025	Zatwierdzenie przez Konsorcjum	Uwagi wewnętrzne
v0.4	10 marca 2025	Iryna Degtyarova	Poprawki
V0.5	17 marca 2025	Iryna Degtyarova, Natalia Kraśniewska	Tłumaczenie w języku polskim. Publikacja na Zenodo

Oświadczenie o oryginalności:

Niniejszy dokument zawiera oryginalne, niepublikowane prace, chyba że wyraźnie zaznaczono inaczej. Uznanie wcześniej opublikowanych materiałów i pracy innych osób zostało dokonane poprzez odpowiednie cytowanie, cytowanie lub jedno i drugie.

Uwaga

Ten projekt został zrealizowany przy wsparciu finansowym Komisji Europejskiej. Niniejszy dokument odzwierciedla jedynie poglądy autora, a Komisja Europejska nie ponosi odpowiedzialności za jakiegokolwiek wykorzystanie zawartych w nim informacji.

Spis treści

Wykaz skrótów.....	6
Spis rysunków	6
Spis tabel	6
Streszczenie	7
1. Wprowadzenie.....	9
2. Wyniki	14
2.1. Uznawanie umiejętności	14
2.2. Rozwój	20
2.3. Zaangażowanie obywatelskie	26
3. Wnioski	30
4. Rekomendacje	34
5. Podsumowanie	40
6. Literatura	42
Podziękowania	43
Autorki	44

Wykaz skrótów

W poniższej tabeli przedstawiono akronimy użyte w elemencie dostawy w kolejności alfabetycznej.

Skróty	Opis
KRASP	Konferencja Rektorów Akademickich Szkół Polskich
MEN	Ministerstwo Edukacji Narodowej
NAWA	Narodowa Agencja Wymiany Akademickiej NAWA
UKR	Specjalny status przyznany ukraińskim osobom przebywającym na uchodźctwie w Polsce w ramach ochrony czasowej (PESEL UKR)

Spis rysunków

Rysunek 1. Profil respondentów – polskie uczelnie.....	11
Rysunek 2. Wymagania dotyczące przyjęcia studentów uchodźczych.....	16
Rysunek 3. Uznawanie umiejętności.....	18
Rysunek 4. Bariery w uznawaniu umiejętności.....	19
Rysunek 5. Szkolenia dla personelu.....	21
Rysunek 6. Usługi dostępne dla studentów uchodźczych.....	25
Rysunek 7. Przeszkody w tworzeniu systemów wsparcia dla studentów uchodźczych w uczelniach polskich.....	26

Spis tabel

Tabela 1. Struktura kwestionariusza.....	9
Tabela 2. Obszary tematyczne szkolenia dla kadry uczelnianej na rzecz wsparcia uchodźców.....	21
Tabela 3. Rodzaje wsparcia dla studentów z doświadczeniem uchodźczym w polskich uczelniach.....	23

Streszczenie

Niniejszy raport przedstawia polskie wyniki ankiety przeprowadzonej online w ramach projektu Erasmus+ AGILE na temat strategii i praktyk uczelni w zakresie wspierania studentów z doświadczeniem uchodźczym, zarówno pod względem akademickim, jak i społeczno-językowym. Odnosi się do kwestii uznawania ich umiejętności, rozwoju i budowania potencjału kadry pracującej ze studentami-uchodźcami oraz administracji uczelnianej, a także wsparcia dla zaangażowania obywatelskiego studentów. Analiza zebranych danych na podstawie 38 odpowiedzi z 36 różnych polskich uczelni pozwala dostrzec bardziej ogólny obraz sytuacji w Polsce w zakresie dostępu i przyjmowania studentów z doświadczeniem uchodźczym na polskich uczelniach oraz wyzwań, a także starań uczelni na rzecz zwiększenia ich zdolności do przyjmowania uchodźców i lepszego reagowania na ich potrzeby przed studiami i w ich trakcie. Z badań wynika, że różnorodność rodzajów wsparcia dla studentów uchodźczych w uczelniach zaspokaja ich potrzeby, ale w ramach już istniejących form wsparcia dedykowanych ogólnie dla studentów zagranicznych. Z jednej strony brak traktowania studentów - uchodźców na odrębnych zasadach sprzyja procesowi ich integracji, ale z drugiej strony takie działania mogą nie uwzględniać szczególnych potrzeb tej grupy studentów, związanych ze specyficznym statutem prawnym, oraz obciążeniami traumy wojennej, niepewność prawnej i zakłóconymi ścieżkami kształcenia. Jak wynika z badań, stan przygotowania instytucjonalnego w polskich uczelniach jest zróżnicowany, a kluczowe problemy dotyczą ograniczonych środków finansowych i zasobów kadrowych. Strategiczne podejście i dysponowanie odpowiednimi funduszami mają zasadnicze znaczenie dla zapewnienia dostępu do edukacji dla studentów uchodźczych, ale także dla osiągnięcia przez nich sukcesów na drodze akademickiej i zawodowej. Opierając się na wynikach badań, rekomendujemy uproszczenie mechanizmów uznawania kwalifikacji, wzmocnienie wsparcia językowego, zwiększenie świadomości na temat obowiązujących procedur, rozszerzenie pomocy finansowej i prawnej oraz silniejszego wsparcia rozwoju kariery po ukończeniu studiów. Chociaż pozytywne zmiany są widoczne, jednak potrzebne są dalsze kompleksowe działania w tym zakresie, aby zapewnić bardziej inkluzyjny i elastyczny system szkolnictwa wyższego dla studentów z doświadczeniem uchodźczym.

Projekt AGILE

Niniejsza publikacja jest wynikiem finansowanego ze środków UE projektu AGILE „Odporność szkolnictwa wyższego w kryzysach uchodźczych: wsparcie włączenia społecznego poprzez budowanie potencjału, zaangażowanie obywatelskie i uznawalność efektów uczenia się”, <http://www.agileproject-erasmus.eu/>), którego celem jest zwiększenie odporności systemów szkolnictwa wyższego na bieżące potrzeby uchodźców poprzez partycypację społeczną i uznawanie umiejętności. Projekt AGILE ma na celu rozwój szkolnictwa wyższego na rzecz uchodźców i zaproponowanie nowych inicjatyw akademickich, które zachęcają do oddolnych i wspomaganych cyfrowo działań zarówno w formalnych, jak i nieformalnych środowiskach uczenia się. Projekt jest koordynowany przez Uniwersytet Paris 8. W skład konsorcjum wchodzi sześć uczelni (Uniwersytet Paris 8, Uniwersytet Bordeaux Montaigne, Uniwersytet w Hamburgu, Uniwersytet w Lublanie, Politechnika Lwowska, Politechnika w Kownie), think-tank (Fundacja Rektorów Polskich) oraz partner biznesowy (Web2Learn).

1. Wprowadzenie

1. Wprowadzenie

Opis badania¹

Niniejszy raport powstał w ramach WP5 projektu AGILE pt. "Realizacja działań na rzecz edukacji dla osób uchodźczych w uczelniach europejskich" (*ang. Implementation of Intervention at European universities offering refugee education*). Niniejszy pakiet roboczy, jak wynika z wniosku projektowego, jest skierowany na wykorzystanie innowacji cyfrowych, partycypacji społecznej i oceny skutków w celu budowania silnej współpracy między środowiskiem akademickim a społeczeństwem na rzecz odporności i zrównoważonego rozwoju. Skoncentrowano się w szczególności na wpływie kryzysów uchodźczych na europejskie systemy szkolnictwa wyższego, aby wyciągnąć wnioski i podjąć działania na rzecz zwiększenia odporności instytucji szkolnictwa wyższego w Europie podczas przyszłych kryzysów uchodźczych.

Aby osiągnąć ten cel, konsorcjum AGILE stworzyło kwestionariusz, który został wypełniony przez uczelnie z krajów członkowskich. Po opracowaniu kwestionariusza w języku francuskim (przez instytucje partnerskie w Bordeaux, Paryżu i Hamburgu) został on przetłumaczony na język angielski oraz kilka języków właściwych dla kraju pochodzenia uniwersytetów partnerskich zaangażowanych w AGILE. Wdrożenie online odbyło się za pomocą unijnego narzędzia do badania ankiet EUSurvey (<https://ec.europa.eu/eusurvey/home/welcome/runner>) w różnych językach.

Następnie z uczestnikami skontaktowali się krajowi koordynatorzy projektu AGILE i prosząc o udzielenie odpowiedzi za pomocą kwestionariusza w jednym z języków projektu. Dopuszczalne było udzielanie maksymalnie 4 odpowiedzi przez każdą instytucję.

Kwestionariusz został podzielony na trzy części (Tabela 1), rozpoznawanie umiejętności, budowanie potencjału i zaangażowanie obywatelskie, w tym pytania otwarte i zamknięte. Długość każdej części była zmienna.

Tabela 1. Struktura kwestionariusza.

Część	Opis
Uznawanie umiejętności	8 pytań, dotyczących mechanizmów i narzędzi opracowanych przez uczelnie w celu uznawania wcześniej nabytych kompetencji (akademickich, językowych lub innych) oraz wyzwania związanych z ich instytucjonalnym wdrażaniem.

¹ Ta część jest wspólna dla wszystkich raportów krajowych w projekcie AGILE, przygotowana przez Uniwersytet w Hamburgu.

Budowanie potencjału	8 pytań na temat mechanizmów i narzędzi opracowanych przez uczelnie w celu wsparcia studentów z doświadczeniem uchodźczym przed, w trakcie i po zakończeniu kształcenia w instytucjach przyjmujących. Nie zabrakło również odpowiedzi związanych z wyzwaniami związanymi z wdrażaniem takich mechanizmów i narzędzi.
Zaangażowanie obywatelskie	7 pytań o to, w jaki sposób uczelnie zachęcają i wspierają studentów z doświadczeniem uchodźczym w uczestnictwie w życiu akademickim, obywatelskim i społecznym.

Ankieta została poprzedzona krótkim wprowadzeniem, w którym podkreślono kontekst gromadzenia (i ochrony) danych oraz jego cele:

"Niniejszy kwestionariusz, opracowany w ramach projektu Erasmus+ AGILE, ma na celu zebranie informacji na temat strategii i praktyk stosowanych na Państwa uczelni w celu wspierania studentów z doświadczeniem uchodźczym oraz ułatwienia ich przyjęcia i włączenia, zarówno pod względem akademickim, jak i społeczno-językowym: uznawanie ich umiejętności, budowanie potencjału kadry i obiektów uniwersyteckich, oraz wspieranie zaangażowania obywatelskiego studentów".

Kwestionariusz ankiety został skierowany do kierowników i koordynatorów kursów nauki języka kraju goszczącego (np. DU Passerelle we Francji), prorektorów/prezydentów ds. stosunków międzynarodowych, pracowników działów wsparcia studentów, osób odpowiedzialnych za uznawalność doświadczenia zawodowego i osobistego (VAPP) oraz innych osób pracujących w instytucji szkolnictwa wyższego odpowiedzialnych za przyjmowanie i wspieranie studentów z doświadczeniem uchodźczym.

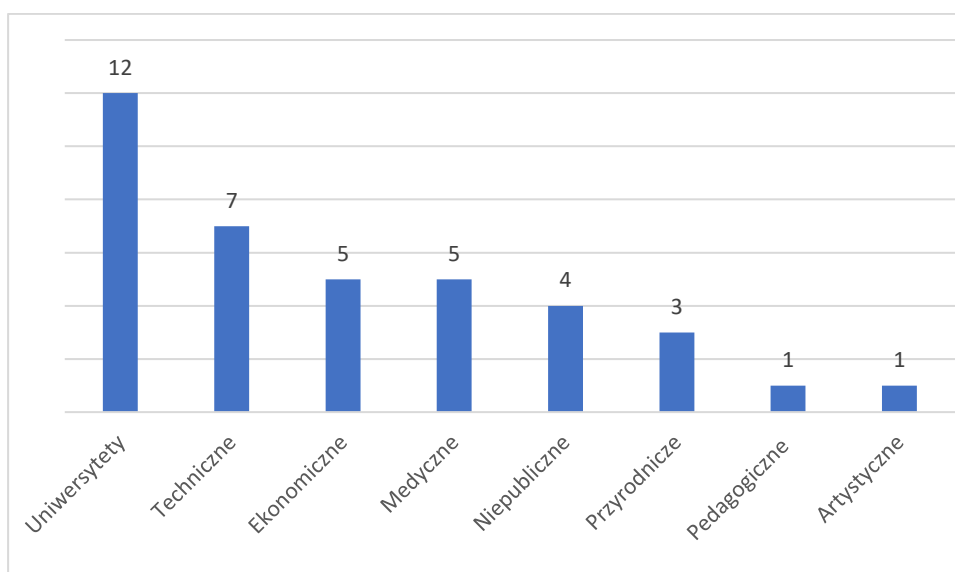
Otrzymaliśmy łącznie 141 odpowiedzi, podzielone w następujący sposób: 38 odpowiedzi z Polski, 35 odpowiedzi z Francji, 27 odpowiedzi z Niemiec, 21 odpowiedzi z Ukrainy, po 7 odpowiedzi z Grecji i Słowenii oraz 6 odpowiedzi z Litwy.

W niniejszym raporcie przedstawiamy jedynie analizę danych ankietowych uzyskanych w Polsce. Wszystkie odpowiedzi zostały zanonimizowane. Aby zapoznać się z wynikami badań z innych krajów oraz przeglądem obejmującym wszystkie kraje członków konsorcjum AGILE, zapraszamy do zapoznania się z raportami dostępnymi na stronie: <https://agileproject-erasmus.eu/> (sekcja: Wyniki).

Wyniki badań w Polsce

Kwestionariusz ankiety został skierowany do uczelni członkowskich Konferencji Rektorów Akademickich Szkół Akademickich w Polsce² w grudniu 2024 r. Korespondencję z prośbą o wypełnienie ankiety przekazano do 118 prorektorów ds. studiów i studentów.

Na zaproszenie do udziału w badaniu odpowiedziało 38 respondentów z 36 uczelni różnego typu, zarówno publicznych, jak i niepublicznych z różnych ośrodków akademickich w całej Polsce (rys. 1). W pierwszej piątce miast, z których pochodziło najwięcej respondentów znalazły się: Warszawa (8 odpowiedzi), Kraków (5 odpowiedzi), Wrocław (5 odpowiedzi), Poznań (4 odpowiedzi), Lublin (3 odpowiedzi). Następnie 3 uczelnie z Aglomeracji Śląskiej (Katowice), 2 uczelnie z Gdańska i 2 z Białegostoku. Pojedyncze uczelnie biorące udział w badaniu znajdowały się w takich miejscowościach jak Łódź, Toruń, Szczecin, Opole, Kielce i Słupsk. Dzięki temu badanie uwzględnia perspektywę przedstawicieli szkół wyższych z dużych miast, a także z mniejszych ośrodków, co zapewnia szerszy i bardziej reprezentatywny obraz analizowanego zagadnienia.

Rysunek 1. Profil respondentów – polskie uczelnie

Respondenci stanowili zróżnicowaną grupę pracowników uczelni pod względem pełnionego stanowiska lub funkcji. Do pierwszej, licznej grupy respondentów można zaliczyć przedstawicieli kadry kierowniczej wyższego szczebla: rektorów i prorektorów ds. studenckich, stosunków międzynarodowych, kształcenia i rozwoju. Drugą dużą grupę tworzyli kierownicy akademicy i administracyjni (dyrektorzy ds. wsparcia edukacji,

² <https://www.krasp.org.pl/en/about-crasp/crasp-member-institution-list>

współpracy międzynarodowej i biur ds. studenckich). Trzecia grupa obejmowała pracowników administracji ogólnej. Taka struktura respondentów zapewniała kompleksowe podejście do analizy, uwzględniając zarówno strategiczne, jak i operacyjne oraz administracyjne perspektywy funkcjonowania uczelni. Pozwalało to na uzyskanie wiarygodnych danych dotyczących polityki uczelnianej na rzecz studentów z doświadczeniem uchodźczym, zaangażowania obywatelskiego i wsparcia instytucjonalnego.

2. Wyniki

2. Wyniki

2.1. Uznawanie umiejętności

Respondenci podkreślają, że proces rekrutacji studentów posiadających status uchodźcy (lub odpowiedni), w polskich uczelniach odbywa się zgodnie z krajowymi przepisami prawa oraz wewnętrznymi uczelnianymi zasadami rekrutacji, które mają zastosowanie do wszystkich kandydatów zagranicznych, ale mogą się różnić w zależności od kierunku studiów.

Proces rekrutacji studentów z doświadczeniem uchodźczym na uczelniach zależy od wybranego kierunku studiów i jest regulowany ogólnie na poziomie krajowym przez ustawę Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce z 2018 r., a także przez każdą uczelnię w ramach jej autonomii instytucjonalnej. Do kluczowych aspektów procedury należy uznawanie wcześniejszego wykształcenia, regulowanego przez Narodową Agencję Wymiany Akademickiej (NAWA)³ i Ministerstwo Edukacji Narodowej (MEN). Jest to szczególnie ważne w przypadku dokumentów ukończenia szkoły średniej, które mogą być też automatycznie uznawane za równoważne.

Proces uznawalności (nostryfikacja) jest procedurą administracyjną, która weryfikuje poziom wykształcenia uzyskanego za granicą, pozwalając na dalsze studia w Polsce, dotyczy wszystkich cudzoziemców, w tym studentów z doświadczeniem uchodźczym. W przypadku, gdy dyplom/dokument/świadectwo nie zostanie automatycznie uznany, wnioskodawca musi uzyskać decyzję Kuratora Oświaty potwierdzającą ważność dyplomu na studiach wyższych w Polsce. Dokumenty muszą być również opatrzone apostille lub legalizacją konsularną w celu uwierzytelnienia. Dla osób uchodźczych obowiązują jednak specjalne przepisy: studenci, którzy posiadają status uchodźcy, ochronę czasową (np. dla Ukraińców z PESEL UKR) lub ochronę międzynarodową, mogą uzyskać potwierdzenie poziomu wykształcenia w drodze decyzji administracyjnej, nawet jeśli nie posiadają formalnego dyplomu. Niektórzy respondenci wspominają o Europejskim Paszporcie Kwalifikacji dla Uchodźców⁴. To międzynarodowe narzędzie pomaga weryfikować kwalifikacje w przypadku niekompletności lub braku dokumentacji, zapewniając ustandaryzowany dokument wyjaśniający prawdopodobny osiągnięty poziom wykształcenia.

---

³ <https://nawa.gov.pl/uznawalnosc/kontynuacja-nauki-w-polsce/studia-i-stopnia-lub-studia-jednolite>

⁴ [https://nawa.gov.pl/uznawalnosc/dzialalnosc-osrodka-enic-naric/eqpr-europejski-paszport-kwalifikacji-dla-uchodzcow#:~:text=Europejski%20Paszport%20Kwalifikacji%20dla%20Uchod%C5%BAc%C3%B3w%20\(EQPR\)%20to%20specjalne%20mi%C4%99dzynarodowe%20narz%C4%99dzie,lub%20niewystarczaj%C4%85cej%20dokumentacji%20odbytego%20ksza%C5%82cienia.](https://nawa.gov.pl/uznawalnosc/dzialalnosc-osrodka-enic-naric/eqpr-europejski-paszport-kwalifikacji-dla-uchodzcow#:~:text=Europejski%20Paszport%20Kwalifikacji%20dla%20Uchod%C5%BAc%C3%B3w%20(EQPR)%20to%20specjalne%20mi%C4%99dzynarodowe%20narz%C4%99dzie,lub%20niewystarczaj%C4%85cej%20dokumentacji%20odbytego%20ksza%C5%82cienia.)

Zebrane dane wskazują na różne instytucjonalne procedury rekrutacji dla kandydatów z doświadczeniem uchodźczym w Polsce. Platforma rekrutacyjna (50%) jest najpowszechniejszą metodą jako ustandaryzowany system online do przetwarzania wniosków. Testy/egzaminacje (45%) wskazują, że wiele uczelni przeprowadza ocenę wiedzy lub kompetencji. Wysoki wskaźnik rozmów kwalifikacyjnych (42%) potwierdza, że znaczna część uczelni ocenia kandydatów z doświadczeniem uchodźczym poprzez bezpośrednią interakcję. Inne (8%) procedury uznawania kwalifikacji nabytych przez studentów uchodźczych przed przyjazdem do Polski obejmują żądanie certyfikatu/dowodu znajomości języka, w zależności od wybranego programu studiów, przeprowadzenie uznania wcześniejszej nauki oraz formalne porównanie programów studiów w celu oceny wiedzy i kwalifikacji kandydata.

Z badania wynika, że w 79% badanych uczelni funkcjonują procedury uznawania kwalifikacji zdobytych przez studentów uchodźczych przed przyjazdem do Polski jako kraju goszczącego, a w 21% nie ma takich rozwiązań.

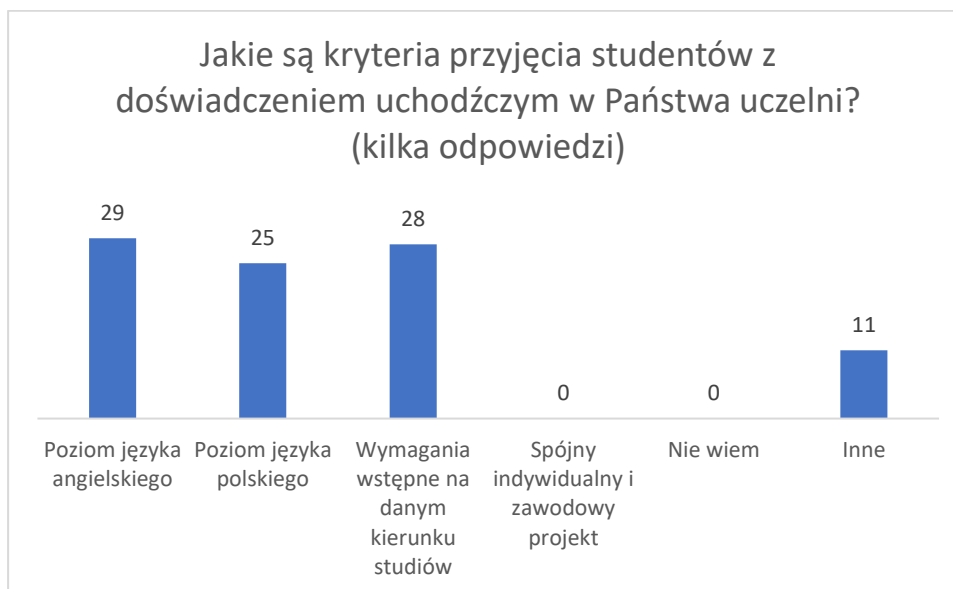
Biorąc pod uwagę poziom studiów, jedna trzecia respondentów (34%) zwraca uwagę, że studenci uchodźczy przyjęci na uczelnie mogą kontynuować studia na tym samym poziomie, na którym skończyli lub studiowali w swoim kraju ojczystym. Tym samym znaczna część studentów może wznowić studia bez większych zakłóceń. Tylko 8% badanych zaznaczyło, że studenci uchodźczy muszą powtarzać rok lub dwa lata kształcenia, a 5% wskazało, że tacy studenci muszą całkowicie wznowić studia. Wynika z tego, że niektórzy studenci, choć w mniejszości, ale jednak napotykają wyzwania związane z uznaniem ich wcześniejszej edukacji i nie mogą przenieść swoich osiągnięć akademickich. Pozytywnym rezultatem było to, że żaden z respondentów nie wybrał odpowiedzi „nie wiem”, co potwierdza dobrą znajomość procedur rekrutacji stosowanych wobec studentów-uchodźców w uczelni.

Większość odpowiedzi (53%) wskazuje, że przyjęcie i uznanie wcześniejszego kształcenia dla studentów z doświadczeniem uchodźczym na uczelniach zależy od wielu czynników:

- Specyfika programu studiów i różnice w programach kształcenia: Niektóre uczelnie lub wydziały mają różne zasady dotyczące uznawania efektów kształcenia. W związku z tym, każdy przypadek wymaga indywidualnego podejścia. Istotnym czynnikiem jest porównanie programów studiów pomiędzy uczelnią macierzystą, a uczelnią przyjmującą. Jeśli istnieją duże różnice, studenci mogą być zmuszeni do ukończenia dodatkowych kursów lub nawet powtórzenia roku.

- Uznawanie dyplomów: jeśli student uzyskał już tytuł licencjata, ma możliwość kontynuowania edukacji na poziomie studiów magisterskich. Jednak kwalifikowalność i wymagana dokumentacja zależą od polskich przepisów.
- Proces przeniesienia studentów z uczelni zagranicznych: Jeśli studenci z doświadczeniem uchodźczym przystąpią do tej procedury, mogą stanąć w obliczu procesu nostryfikacji (uznania dyplomu) lub walidacji przedmiotu, który decyduje o tym, czy mogą kontynuować naukę na tym samym poziomie, czy też muszą ponownie zaliczyć dane zajęcia.
- Ocena indywidualna: Decyzje o umieszczeniu kandydata w danym semestrze lub roku są często podejmowane przez dziekanów wydziałów na podstawie transkrypcji zgodności przedmiotów, a w niektórych wymagają przeprowadzenia dodatkowych testów.
- Regulacje prawno-instytucjonalne: przyjęcie na pierwszy rok następuje po ukończeniu szkoły średniej i zastosowaniu się do uchwał Senatu uczelni.

Wskazać można trzy kluczowe warunki przyjęcia studentów z doświadczeniem uchodźczym na polskich uczelniach: poziom znajomości języka angielskiego (B2), poziom znajomości języka polskiego, wymagania wstępne na danym kierunku.

Rysunek 2. Wymagania dotyczące przyjęcia studentów uchodźczych

Znajomość języka angielskiego lub polskiego na poziomie B2 (w zależności od języka programu studiów) jest weryfikowana poprzez odpowiednią dokumentację (większość opiera się na dyplomach lub certyfikatach językowych osób trzecich, egzaminach IELTS,

TOEFL, Cambridge, certyfikatach państwowych z języka polskiego⁵) lub jest sprawdzana przez uczelnię (29% respondentów preferuje testy językowe przeprowadzane wewnątrz, 13% rozmowy kwalifikacyjne, podczas gdy 10% wymienia inne metody).

Respondenci podkreślają jednak niewystarczającą biegłość w posługiwaniu się językiem wykładowym u studentów/kandydatów z doświadczeniem uchodźczym. Uczelnie wymagają od studentów wykazania się umiejętnościami językowymi podczas procesu rekrutacji, ale wiele z nich ma trudności z osiągnięciem wymaganego poziomu:

[problemem jest] Niedostateczna znajomość języka wykładowego wymaganego do studiowania, która jest weryfikowana na etapie rekrutacji. (POL - Niewystarczająca znajomość języka wykładowego niezbędnego do podjęcia studiów, którego weryfikacja następuje na etapie rekrutacji.)

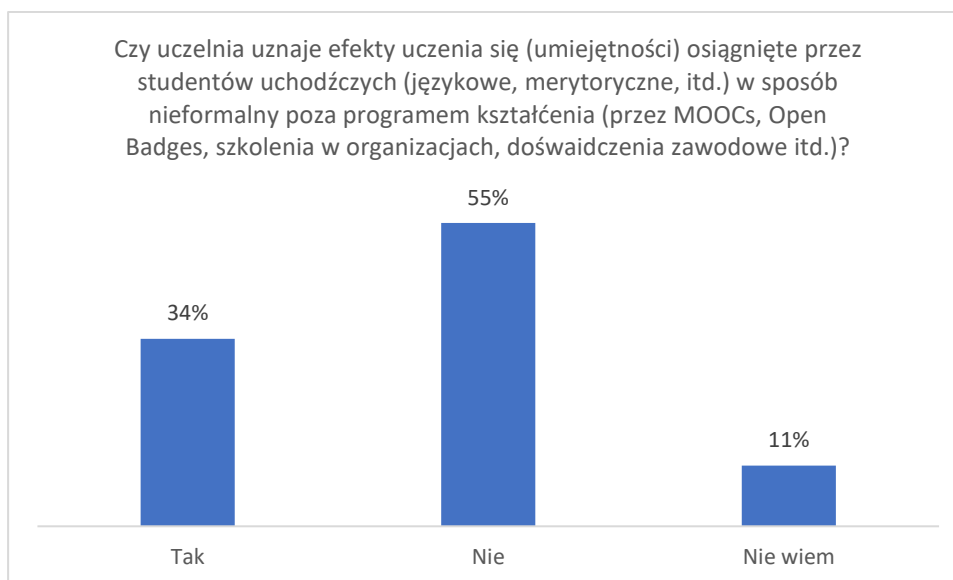
Nawet jeśli studenci dostarczają wymagane certyfikaty językowe, nie zawsze odzwierciedlają one ich rzeczywiste umiejętności wymagane na studiach, ponieważ złożoność treści akademickich stanowi dodatkowe wyzwanie dla studentów.

Inne wymogi obejmują potwierdzenie statusu prawnego (np. ochrona czasowa/UKR dla Ukraińców, status uchodźcy itp.): wnioskodawcy muszą potwierdzić swój status prawny i przedstawić odpowiednie dokumenty, w tym zaświadczenia o wykształceniu oraz dokumenty i świadectwa ukończenia szkoły (np. świadectwa ukończenia szkoły średniej), które mogą być uznawane na mocy umów międzynarodowych lub przez właściwe polskie organy ds. uznawania. Ponadto niektóre uczelnie mogą również sprawdzać umiejętności osobiste, kulturowe jako ich potencjał do osiągnięcia sukcesu akademickiego i zawodowego studentów.

Studenci uchodźczy muszą złożyć swoje wnioski online w wyznaczonych terminach zgodnie z harmonogramem rekrutacji. Aspekty finansowe i możliwości finansowania studiów (w zależności od ich statusu) również muszą zostać wyjaśnione w trakcie procesu rekrutacji.

---

⁵ <https://certyfikatpolski.pl/>

Rysunek 3. Uznawanie umiejętności.

Analiza wyników dotyczących uznawania umiejętności studentów-uchodźców nabytych poza uczelnią wskazuje na wyraźną tendencję:

- 55% (21 odpowiedź) – większość respondentów stwierdza, że uczelnia nie uznaje umiejętności studentów z doświadczeniem uchodźczym, zdobytych na studiach pozauniwersyteckich lub w ramach edukacji nieformalnej. Wskazuje to na możliwą lukę w polityce lub praktykach instytucji, uczelnia może nie posiadać systemu oceny i walidacji umiejętności zdobytych poza tradycyjnym systemem szkolnictwa wyższego, w szczególności dla studentów uchodźczych, którzy mogą napotkać dodatkowe bariery w kształceniu formalnym.
- 34% (13 odpowiedzi) przyznaje, że ich uczelnia uznaje umiejętności nabyte przez studentów uchodźczych poprzez alternatywne ścieżki uczenia się, takie jak MOOC, Open Badges, szkolenia w stowarzyszeniach i doświadczenie zawodowe. Jednak niski odsetek wskazuje, że nie jest to powszechną praktyką.
- 11% (4 odpowiedzi) - pozostali respondenci nie są pewni czy takie procedury mają miejsce. Kategoria „nie wiem” może oznaczać brak jasności lub świadomości co do stanowiska lub praktyk uczelni w zakresie uznawania umiejętności nabytych w nietradycyjny sposób akademicki.

Należy wspomnieć, że uczelnie zazwyczaj regulują uznawanie efektów uczenia się z edukacji nieformalnej i pozaformalnej na poziomie instytucjonalnym uchwałą Senatu dla wszystkich studentów, w oparciu o uznawanie ram wcześniejszego uczenia się, dotyczy to również studentów uchodźczych. Respondent wspomniał, że najważniejszym

warunkiem procesu uznawania kwalifikacji jest dostosowanie wszelkich umiejętności pozaformalnych do programu nauczania i efektów uczenia się.

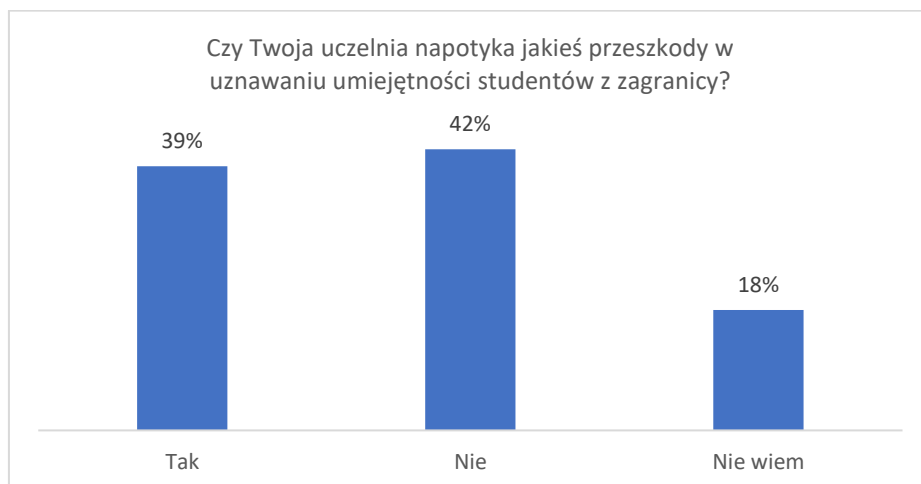
"[możemy uznać efekty uczenia się zdobyte w następujących formach] 1) wykonywanej pracy zawodowej; 2) prowadzonej działalności gospodarczej; 3) certyfikowanych szkoleń, kursów i warsztatów; 4) wolontariatu i działalności społecznej; 5) praktyk i staży; 6) różnych form samokształcenia)

"[...] Akceptujemy zaświadczenia potwierdzające posiadanie takich umiejętności, jednak kandydaci muszą spełnić ogólne wymagania dotyczące przyjęcia. Certyfikaty potwierdzające takie umiejętności/działania mogą być wykorzystywane jako dodatkowe, potwierdzające dokumenty."

Jednak ta opcja nie była do tej pory szeroko stosowana:

Uczelnia jest przygotowana na taką możliwość, ale dotychczas jeszcze nikt nie skorzystał z procedury potwierdzania efektów uczenia się

Badane uczelnie określają wiele barier w prowadzeniu procedur uznawania efektów uczenia się studentów z doświadczeniem uchoźczym, począwszy od przeszkód biurokratycznych, a skończywszy na finansowych i językowych.

Rysunek 4. Bariery w uznawaniu umiejętności.

Jednym z największych wyzwań jest brak niezbędnych dokumentów związanych z wcześniejszym doświadczeniem edukacyjnym, osiągnięciami w nauce, zdobytymi umiejętnościami i kwalifikacjami oraz problem legalizacji statusu. Respondenci odnotowali, że wielu studentów boryka się z niekompletnymi lub fragmentarycznymi dokumentami, co utrudnia uczelniom weryfikację ich kwalifikacji. Jak stwierdził jeden z respondentów:

Brak dokumentów lub posiadanie dokumentów fragmentarycznych, niewystarczających w celu nostryfikacji, uznania wykształcenia średniego bądź potwierdzenia ukończenia studiów na określonym poziomie

Badani zauważają, że studenci uchodźczy mają trudności finansowe, które ograniczają ich zdolność do płacenia czesnego lub dostęp do innych usług edukacyjnych, tłumaczeń i procedur prawnych. Respondenci wspominają, że studenci z doświadczeniem uchodźczym często mają trudności z zebraniem i złożeniem niezbędnych dokumentów w wyznaczonym terminie, zwłaszcza w przypadku wymaganych tłumaczeń i certyfikatów:

Kłopoty osób aplikujących ze zgromadzeniem w wymaganym terminie wszystkich wymaganych dokumentów (z odpowiednimi potwierdzeniami) i ich tłumaczeń.

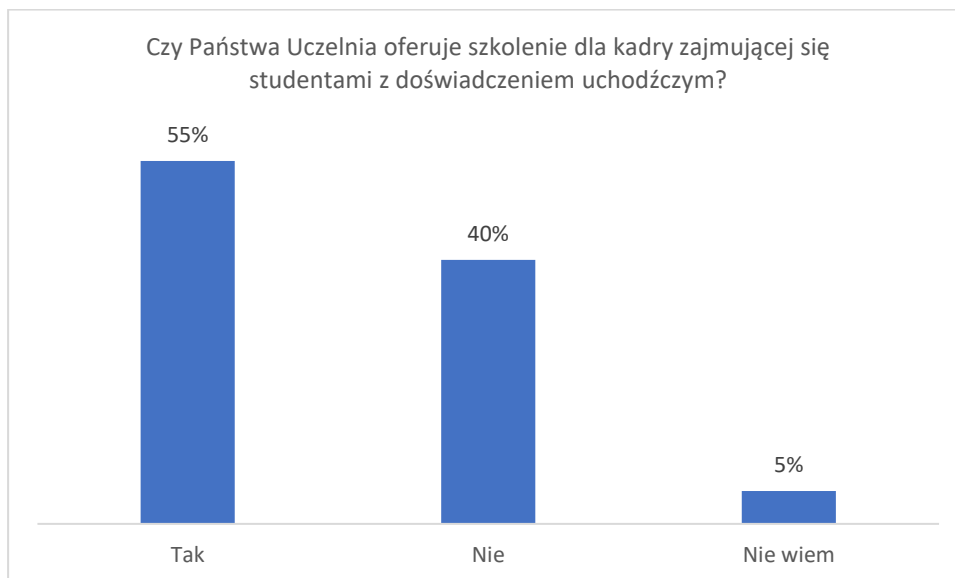
Wielu respondentów wskazuje na skomplikowane przepisy krajowe, które stwarzają bariery dla studentów uchodźczych, oraz na brak scentralizowanej bazy danych umożliwiającej uznawanie kwalifikacji/efektów uczenia się. Ponadto, uczelnie borykają się z trudnościami w poruszaniu się po niejasnych ramach prawnych i wyzwaniach biurokratycznych. Dodatkowo barierą dla studentów może być brak formalnego statusu uchodźcy lub udokumentowanej ochrony ze względu na zewnętrzne procedury administracyjne.

Brak formalnego statusu uchodźcy/ochrony potwierdzonej dokumentalnie ze względu na procedury w urzędach zewnętrznych.

2.2. Rozwój

Ponad połowa badanych uczelni (55%) oferuje swoim pracownikom szkolenia/warsztaty, aby przygotować ich do przyjmowania i wspierania studentów uchodźców. Znaczny

odsetek respondentów (40%) wskazuje jednak, że w ich uczelni nie prowadzi się takich działań, a 5% respondentów nie wie o takich inicjatywach.

Rysunek 5. Szkolenia dla personelu.

Z badania wynika, że aby lepiej przygotować się do przyjęcia uchodźców, pracownicy uczelni uczestniczyli w szkoleniach i warsztatach obejmujących trzy główne obszary: nauka języków obcych i metody komunikacji z cudzoziemcami, zarządzanie wielokulturowością i rozwój kompetencji międzykulturowych oraz wsparcie administracyjne dla cudzoziemców (Tab. 2).

Tabela 2. Obszary tematyczne szkolenia dla kadry uczelnianej na rzecz wsparcia uchodźców.

JĘZYK I KOMUNIKACJA	WIELOKULTUROWOŚĆ	WSPARCIE ADMINISTRACYJNE
kursy językowe (stacjonarne i online) głównie w języku angielskim metody porozumiewania się z osobami słabo znającymi język polski lub angielski posługiwanie się nowoczesnymi narzędziami do	Komunikacja międzykulturowa Szkolenia na temat różnic kulturowych Szkolenia z zakresu kompetencji międzykulturowych przeciwdziałanie dyskryminacji i ukrytym uprzedzeniom w ramach Planu na rzecz Równych Szans (GEP)	rekrutacja studentów zagranicznych zmiany w przepisach dotyczących rekrutacji i obsługi studentów zagranicznych w Polsce legalizacja pobytu cudzoziemców (spotkania z przedstawicielami Urzędu Wojewódzkiego)

<p>porozumiewania się w języku obcym umiejętności miękkie i różnice kulturowe oraz komunikacja z pokoleniami X, Y i Z. Program Module4NCU, który może pomóc w uzyskaniu przez pracowników określonych kompetencji do pracy ze studentami uchodźczymi szkolenia w ramach projektów Welcome to Poland (NAWA)</p>		<p>"Szkolenie EQUAL dla Polski" organizowane przez norweski ośrodek ENIC-NARIC we współpracy z NAWA w ramach projektu "European Qualifications – Refugees and Recognition 4" (EQUAL) poświęconego uznawaniu wykształcenia uchodźców oraz innych osób, które z przyczyn od nich niezależnych nie mogą w procesie rekrutacji przedłożyć dokumentów potwierdzających odbyte kształcenie.</p>
--	--	---

Większość badanych uczelni (68%) oferuje różne formy wsparcia dla studentów uchodźczych w celu ułatwienia formalności administracyjnych przed przyjęciem na studia. Jednak w około jednej trzeciej uczelni nie ma rozwiązań dedykowanych wyłącznie tej grupie. Jeśli taka pomoc jest oferowana w badanych uczelniach, to świadczą ją ogólne jednostki organizacyjne, takie jak: Biuro Rekrutacji, Centrum Współpracy Międzynarodowej, Biuro Spraw Studenckich, Dział Mobilności Międzynarodowej oraz tzw. Welcome Centre/Welcome Point dedykowany kandydatom zagranicznym. Wsparcie administracyjne na polskich uczelniach obejmuje:

- przygotowanie informacji w kilku językach, w tym po polsku, angielsku, rosyjsku i ukraińsku
- dostęp do elektronicznych systemów informacyjnych i stron internetowych uczelni w różnych językach z tzw. virtual tour
- dedykowane linie telefoniczne lub adresy e-mail
- indywidualne konsultacje, świadczone przez pracowników
- wsparcie w legalizacji pobytu i uznawaniu dokumentów potwierdzających wykształcenie.

Większość badanych uczelni (71%) posiada rozwiązania wspierające studentów uchodźców w trakcie studiów, 24% nie przewiduje takich działań, a 5% respondentów nie ma żadnej wiedzy w tym zakresie. W trakcie studiów polskie uczelnie udzielają różnego rodzaju wsparcia studentom z doświadczeniem uchodźczym, w tym pomocy finansowej, organizacyjnej i administracyjnej ze strony różnych jednostek uczelni, działań

adaptacyjnych oraz dalszego wsparcia ułatwiającego proces integracji studentów uchodźców w perspektywie długoterminowej (tab. 3).

Tabela 3. Rodzaje wsparcia dla studentów z doświadczeniem uchodźczym w polskich uczelniach.

Rodzaj wsparcia	Przykłady
Wsparcie finansowe	<ul style="list-style-type: none"> - stypendia socjalne i zapomogi, w szczególności dla studentów ze specjalnym statusem UKR (na wniosek studenta), zgodnie z ustawą - stypendium rektora dla studentów ostatnich lat - ustanowienie specjalnego funduszu stypendialnego - korzystanie się z usług Biura Pomocy Finansowej lub Biura Współpracy Międzynarodowej
Wsparcie administracyjne i organizacyjne	<ul style="list-style-type: none"> - pomoc ze strony służb Uczelni: Działu Spraw Studenckich, Centrum Obsługi Studenta, Centrum Wsparcia Studenta - dziekanaty, pracownicy wydziału - Biuro karier - specjalne sekcje wsparcia dla studentów zagranicznych w ramach działów współpracy międzynarodowej
Wsparcie akademickie	<ul style="list-style-type: none"> - dedykowany Welcome Centre/Welcome Point - organizacja dni adaptacyjnych - szkolenia z zakresu praw i obowiązków studentów - zakwaterowanie w Domu Studenta - wsparcie ze strony organizacji studenckich: Erasmus Student Network, International Students Association, International Student Support (kilka godzin w tygodniu) - Program typu buddy - Programy mentoringowe
Inne formy wsparcia	<ul style="list-style-type: none"> - wsparcie psychologiczne: spotkania z psychologiem, grupy wsparcia, warsztaty psychologiczne - kursy językowe na różnych poziomach zaawansowania - spotkania integracyjne - konsultacje z doradcami edukacyjnymi i międzykulturowymi - doradztwo zawodowe - współpraca z organizacjami pozarządowymi w zakresie szkoleń integracyjnych i adaptacyjnych

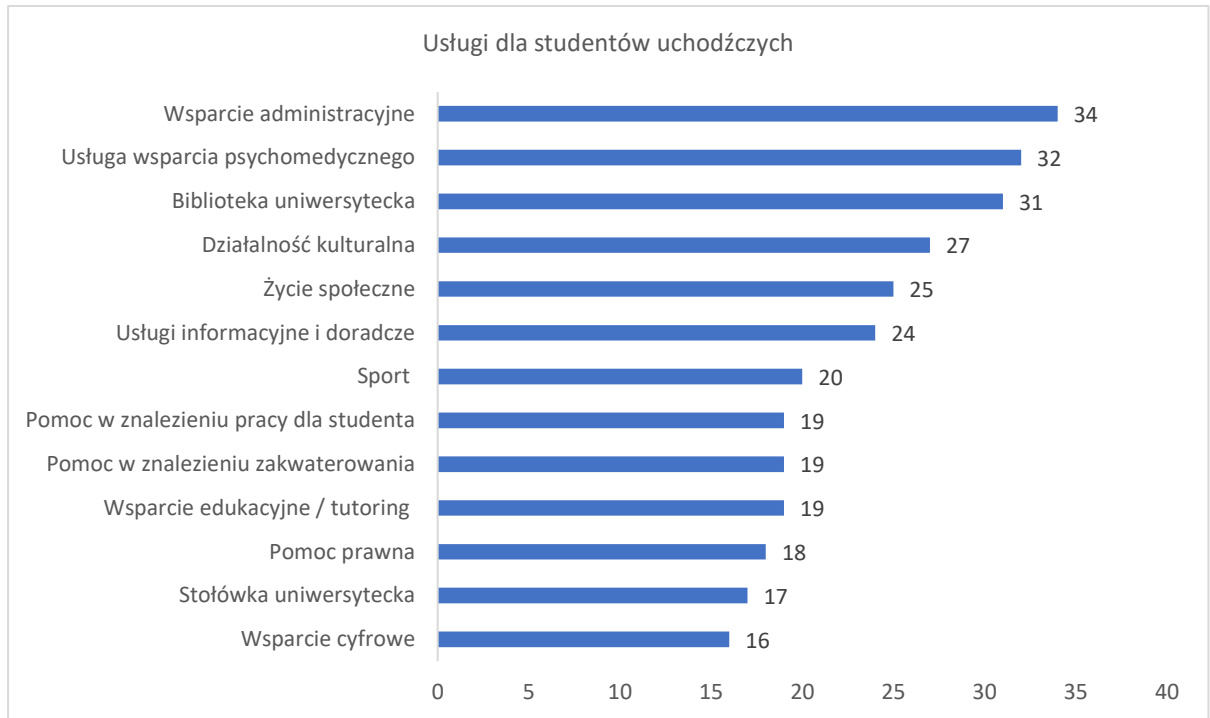
Badane uczelnie zwracają uwagę, że studenci z doświadczeniem uchodźczym w trakcie studiów są traktowani na takich samych zasadach jak studenci krajowi i zagraniczni, to oznacza, że wszystkim studentom uczelni jest udzielane takie samo wsparcie.

Z danych wynika, że 61% badanych uczelni oferuje specjalistyczne kursy językowe dla studentów z doświadczeniem uchodźczym, a 58% zapewnia dostęp do kursów, warsztatów lub innych form wsparcia, aby ułatwić studentom uchodźcom zapoznanie się z systemem studiów i integrację z uczelnią. Brak dostępu do takiego wsparcia w jednej trzeciej badanych uczelni może utrudniać studentom-uchodźcom efektywne funkcjonowanie w środowisku akademickim i życiu codziennym w kraju przyjmującym.

Zdecydowana większość badanych uczelni (92%) stwierdza, że posiada program powitalny (tzw. Welcome programme) i mechanizmy zapoznające studentów uchodźczych z możliwościami dostępnymi na uczelni, a tylko 8% nie wprowadziło takich rozwiązań.

Z danych na rys. 6 wynika, że uczelnie stosujące takie rozwiązania (35 z 38) skupiły się przede wszystkim na zapoznaniu studentów uchodźców z kwestiami administracyjnymi, opieką medyczną i psychologiczną i funkcjonowaniem biblioteki uniwersyteckiej. Kładziony jest nacisk na działania integracyjne angażujące studentów w życie kulturalne i społeczne uczelni, rzadziej jednak pojawiają się one w inicjatywach sportowych. Z drugiej strony, mniejsza liczba uczelni zapoznaje studentów będących uchodźcami z możliwościami zatrudnienia i uzyskania pomocy prawnej, a także usługami socjalnymi, takimi jak zakwaterowanie i wyżywienie. Można zauważyć niski poziom informacji o wsparciu cyfrowym.

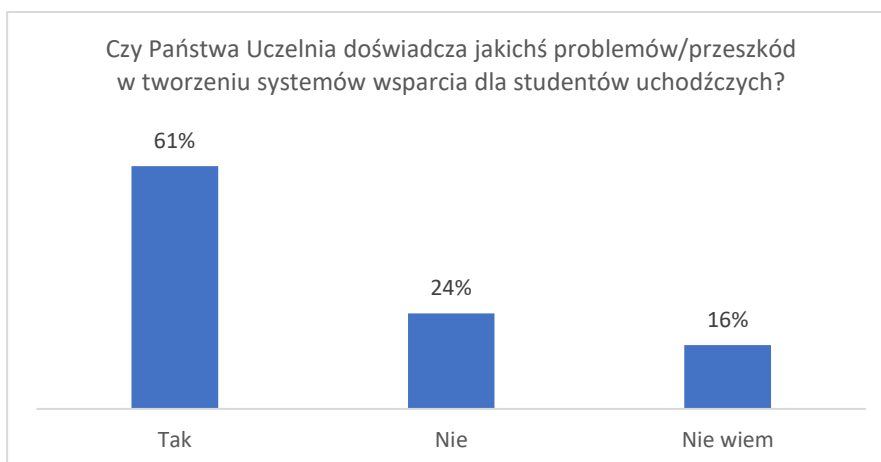

Rysunek 6. Usługi dostępne dla studentów uchodźczych.

Polskie uczelnie (82%) nie tworzą specjalnych systemów wsparcia dla studentów przebywających na uchodźctwie po ukończeniu przez nich studiów. Tylko nieliczni (16%) decydują się na takie rozwiązania wspierające.

Większość respondentów (61%) przyznaje, że napotkała przeszkody w tworzeniu systemów wsparcia dla studentów uchodźców, 24% uczelni nie doświadczyło tych problemów, a 16% respondentów nie posiada wystarczających informacji (rys. 7).

Rysunek 7. Przeszkody w tworzeniu systemów wsparcia dla studentów uchodźczych w uczelniach polskich.

Najczęściej wskazywaną przeszkodą w tworzeniu systemów wsparcia dla studentów uchodźców są ograniczenia finansowe (21 uczelni na 23). Może to znacząco wpłynąć na działania związane ze wspieraniem studentów z doświadczeniem uchodźczym i ich integracją ze społecznością akademicką. Na braki kadrowe wskazuje 16 uczelni. Skuteczne wdrażanie programów wsparcia może być utrudnione ze względu na niewystarczającą liczbę personelu. Tylko 8 uczelni wskazuje bariery wynikające z regulacji systemowych i prawnych na poziomie lokalnym, regionalnym lub krajowym. Stosunkowo niewielka liczba uczelni (6) jako istotną barierę uznaje problemy organizacyjne. Oznacza to, że w większości uczelni ich wewnętrzne struktury i procedury zostały dostosowane do realizacji programów wsparcia.

2.3. Zaangażowanie obywatelskie

Wyniki ankiety podkreślają poziom wsparcia obywatelskiego i instytucjonalnego dostępnego dla studentów z doświadczeniem uchodźczym w uczelni. Choć postrzegane są pewne pozytywne wskaźniki zaangażowania, istnieją również znaczne luki w formalnej reprezentacji i zinstytucjonalizowanym uznaniu:

- Wysoka świadomość możliwości zaangażowania obywatelskiego: większość (31 z 38) respondentów twierdzą, że ich uczelnia informuje studentów z doświadczeniem uchodźczym o możliwościach uczestnictwa w życiu obywatelskim i społecznym. Sugeruje to, że istnieje silny kanał komunikacji, a niewielka liczba (4 respondentów) przyznaje, że informacje te nie są udostępniane.

- Niedostateczne uznawanie zaangażowania obywatelskiego za działalność akademicką: podczas gdy 19 respondentów potwierdza, że zaangażowanie obywatelskie jest uznawane w jakiejś formie (np. certyfikaty, staże lub dodatkowe punkty) działalnością akademicką, 11 stwierdza, że tak nie jest, a 8 nie jest pewna. Wskazuje to, że chociaż istnieją pewne inicjatywy, mogą one nie być szeroko rozpowszechnione lub jasno komunikowane.
- Brak stowarzyszeń dla studentów z doświadczeniem uchodźczym: tylko 6 respondentów zgłosiło funkcjonowanie stowarzyszenia na rzecz lub utworzonego przez studentów uchodźczych, podczas gdy 24 stwierdziło, że nie ma żadnego. Ujawnia to poważną lukę w strukturach wsparcia kierowanych przez studentów, co może utrudniać poczucie przynależności i możliwości podniesienia głosu tej grupy.
- Niski stopień włączenia studentów z doświadczeniem uchodźczym w organy decyzyjne w uczelni: w większości przypadków studenci uchodźczy nie są dostatecznie reprezentowani w procesie decyzyjnym w uczelni, tylko 9 z nich potwierdza ich udział, a aż 23 udzieliło odpowiedzi negatywnej. Brak takiej reprezentacji może prowadzić do polityki, która nie uwzględnia w pełni ich konkretnych potrzeb.
- Współpraca z organizacjami zewnętrznymi: podczas gdy 20 respondentów potwierdza istnienie partnerstwa między ich uczelnią, a organizacjami zewnętrznymi (organizacjami pozarządowymi, firmami, stowarzyszeniami), 9 badanych nie prowadzi takiej współpracy, a kolejnych 9 nie ma co do jej istnienia pewności. Taki rozkład odpowiedzi sugeruje, że te partnerstwa mogą istnieć, ale działania w ich ramach nie są dobrze widoczne lub dostępne dla wszystkich studentów.
- Wsparcie dla projektów proponowanych przez studentów: znaczna liczba (25 respondentów) wskazuje, że ich uczelnia wspiera projekty inicjowane przez studentów uchodźczych. Można uznać to za pozytywny znak wsparcia instytucjonalnego. Jednak 6 respondentów udzieliło negatywnej odpowiedzi, a 7 nie miało zdania sugerując konieczność poprawy przejrzystości i dostępności.

Badane uczelnie w różny sposób wspierają działania realizowane na rzecz studentów uchodźczych lub przez nich prowadzone. Dzieje się to głównie poprzez szerzenie wiedzy o inicjatywach, działania komunikacyjne i rozpowszechnianie informacji (22 głosy), wsparcie logistyczne (19 głosów), wsparcie administracyjne (17 głosów) i wsparcie finansowe (11 głosów). Niewielka liczba odpowiedzi odnośnie wsparcia finansowego wskazuje na możliwą lukę w finansowaniu, która może ograniczyć zakres i trwałość inicjatyw prowadzonych przez studentów (być może nie tylko studentów uchodźczych).

Jak wynika z badań, istnieje potrzeba wzmocnienia reprezentacji studentów z doświadczeniem uchodźczym. Nie jest to zadanie wyłącznie władz uczelni, ale samych studentów i samorządów studenckich. Pomimo braku grup zrzeszających studentów uchodźczych, uczelnie mogłyby ułatwiać tworzenie sieci wsparcia lub takich stowarzyszeń albo stowarzyszeń działających na rzecz i z uchodźcami. Samorządy studenckie powinny dbać o różnorodność populacji studenckiej i działać na rzecz włączenia studentów uchodźczych w organy decyzyjne, aby ich głos był wyraźniej słyszalny.

3. Wnioski

3. Wnioski

Jak wynika z przeprowadzonych badań, niektórzy studenci z doświadczeniem uchodźczym mogą kontynuować naukę bez większych przerw. W większości przypadków zależy to od indywidualnych ocen i polityki instytucjonalnej. Odzwierciedlają one również fakt, że polskie uniwersytety mają połączenie ustandaryzowanych i spersonalizowanych procesów rekrutacji, a niektóre instytucje mogą być zmuszone do poprawy dostępności dla kandydatów przebywających na uchodźctwie. Przyjęcie i kontynuacja studiów w Polsce przez każdego studenta uchodźczego jest oceniana indywidualnie, na podstawie zgodności programu, wcześniejszych osiągnięć akademickich i przepisów prawnych. W procesie rekrutacji studentów z doświadczeniem uchodźczym nacisk kładziony jest przede wszystkim na znajomość języka (zarówno angielskiego, jak i polskiego) oraz kwalifikacje akademickie.

W badanych uczelniach mają świadomość tego, jak ważne jest uznawanie wcześniejszej nauki i edukacji nieformalnej zarówno dla studentów uchodźców, jak i zwykłych kandydatów. Mechanizmy uznawania kwalifikacji są zróżnicowane, począwszy od rozmów kwalifikacyjnych i świadectw uzupełniających, a skończywszy na sformalizowanych uchwałach i decyzjach Senatu Uczelni. Chociaż niektóre instytucje ustanowiły procedury walidacji umiejętności zdobytych poza edukacją formalną, faktyczne wdrożenie tych mechanizmów pozostaje ograniczone.

W polskim systemie szkolnictwa wyższego przy uznawaniu efektów uczenia się mogą być brane pod uwagę doświadczenie zawodowe, szkolenia, wolontariat i działalność społeczna, staże i praktyki zawodowe, samokształcenie itp. Niektóre uczelnie przeprowadzają rozmowy kwalifikacyjne w celu weryfikacji efektów uczenia się, biorąc pod uwagę odpowiednie doświadczenie zarówno w kontekście akademickim, jak i zawodowym. W przypadkach, gdy wcześniejsza nauka odnosi się do biegłości językowej, uczelnie mogą oceniać studentów w drodze bezpośrednich rozmów, a nie polegać wyłącznie na formalnych certyfikatach. Niektóre instytucje akceptują certyfikaty potwierdzające wcześniejszą naukę, ale wymagają od studentów spełnienia standardowych kryteriów przyjęcia. Dokumenty te mogą służyć jako dodatkowe potwierdzenia spełnienia tych wymagań w procesie rekrutacji. Oprócz umiejętności formalnych i akademickich uznaje się również umiejętności językowe i kompetencje kulturowe, w tym komunikacyjne, zrozumienie kultury narodowej oraz inne kompetencje zgodne z efektami uczenia się określone w programach studiów. Uznanie dla zaangażowania obywatelskiego studentów z doświadczeniem uchodźczym pozostaje na niskim poziomie.

Pomimo dostępności procesów uznawania, wykorzystanie tych procedur wydaje się rzadkością. Może to wynikać z braku świadomości, złożoności procedur lub luk komunikacyjnych. Działania te mają charakter uzupełniający, a nie centralny w procesie rekrutacji lub kwalifikacji. Bardziej sformalizowane uznawanie (świadectwa, staże, punkty akademickie) mogłyby zachęcić do większego ich wykorzystania.

Uczelnie powinny skuteczniej informować kandydatów na temat istniejących mechanizmów przyjmowania poza edukacją formalną i tym samym promować dostępność tych procedur uznawania dla studentów będących uchodźcami. Zapewniłoby to bardziej elastyczny i inkluzywny proces rekrutacji, który uwzględnia różne doświadczenia edukacyjne i zawodowe.

Z analizy wynika, że badane uczelnie udzieliły studentom z doświadczeniem uchodźczym kompleksowego wsparcia, które obejmowało zarówno przygotowanie kadry akademickiej i administracyjnej, jak i mechanizmy ułatwiające przyjęcie, adaptację i codzienne funkcjonowanie studentów. Uczelnie prowadzą dedykowane szkolenia dla kadry w zakresie komunikacji międzykulturowej oraz usprawniają procesy administracyjne związane z rekrutacją studentów. Niemniej jednak poziom przygotowania do pracy ze studentami uchodźczymi jest zróżnicowany. Podczas gdy niektóre uczelnie opracowały zaawansowane mechanizmy wsparcia, innym brakowało kompleksowego podejścia.

W badanych uczelniach podkreślono, że wsparcie oferowane studentom-uchodźcom było często takie samo, jak wsparcie udzielane innym studentom zagranicznym i krajowym. Obejmowało to udział w tych samych programach integracyjnych, kursach językowych i mechanizmach wsparcia administracyjnego. Pomoc administracyjną świadczyły na ogół te same jednostki organizacyjne, takie jak Biura Studentów Międzynarodowych, Centra Mobilności Międzynarodowej czy Welcome Centers. Kursy językowe dla studentów uchodźczych były w większości przypadków częścią ogólnej oferty dostępnej dla wszystkich studentów zagranicznych, a nie dedykowanym programem dostosowanym do ich konkretnych potrzeb.

Biorąc pod uwagę wsparcie akademickie i integracyjne, uczelnie skupiły się na działaniach ogólnych, takich jak programy adaptacyjne, dni otwarte czy mentoring, nie odnosząc się do wyjątkowych wyzwań, przed którymi stoją uchodźcy. O ile włączenie uchodźców do ogólnych systemów wsparcia zapobiega wykluczeniu społecznemu, o tyle brak ukierunkowanych inicjatyw może prowadzić do trudności w procesie edukacji, powstawaniu barier językowych, wyzwań psychologicznych i problemów z adaptacją w nowym środowisku.

Wsparcie psychologiczne było dostępne, ale nie wszystkie uczelnie realizowały kompleksowe programy adresowane do konkretnych doświadczeń uchodźców. Choć zaoferowano konsultacje psychologiczne i grupy wsparcia, dane nie wskazują, w jakim stopniu były one dostosowane do potrzeb tej grupy. Uczelnie stanęły również przed wyzwaniami związanymi z zapewnieniem specjalistycznej pomocy, takiej jak terapeutyci doświadczeni w pracy z osobami dotkniętymi traumą wojenną lub oferujący wsparcie w językach ojczystych uchodźców.

Dedykowane wsparcie dla studentów uchodźczych po ukończeniu studiów nie jest powszechną praktyką na polskich uczelniach, ponieważ obecnie skupiają się one przede wszystkim na rekrutacji i integracji akademickiej, a mniej uwagi poświęcają pomocy w wejściu na rynek pracy i w zakresie szeroko pojętej integracji społecznej.

Głównymi trudnościami, z jakimi borykały się badane uczelnie, były ograniczone zasoby finansowe oraz braki kadrowe, co utrudniało opracowanie bardziej rozbudowanych programów dostosowanych do potrzeb studentów uchodźców. W niektórych przypadkach wyzwaniem był również brak elastyczności systemu administracyjnego oraz bariery prawne związane z przyjmowaniem i statusem uchodźcy.

Wyniki badań wskazują, że polskie uczelnie podejmują znaczące kroki w kierunku tworzenia inkluzywnego środowiska akademickiego. Skala i skuteczność tych działań różnią się jednak w zależności od instytucji. Kluczowym atutem jest gotowość do wdrażania nowych mechanizmów wsparcia oraz zaangażowanie społeczności akademickiej. Wyzwaniem pozostają jednak ograniczenia finansowe i kadrowe, a także brak spójnych długoterminowych strategii wsparcia. Dalszy rozwój systemów wsparcia wymaga strategicznego podejścia, stabilnego finansowania i lepszego dostosowania istniejących struktur do specyficznych potrzeb studentów-uchodźców.

4. Rekomendacje

4. Rekomendacje

W celu poprawy zdolność reagowania polskich uczelni na przyjęcie studentów z doświadczeniem uchodźczym, respondenci podkreślili potrzebę większego wsparcia instytucjonalnego, pomocy finansowej, uproszczonych procedur rekrutacji, zwiększenia wsparcia w zakresie zdrowia psychicznego i inicjatyw integracji ze społecznością akademicką. Z jednej strony ważne jest, aby studenci z doświadczeniem uchodźczym byli traktowani jako grupa odrębna od regularnych studentów zagranicznych, aby opracować dla nich odrębne procedury i systemy wsparcia, a z drugiej strony konieczne jest zapewnienie w uczelni równości szans dla wszystkich studentów.

Na podstawie analizy przeprowadzonej w ramach badania można wskazać następujące dziesięć działań priorytetowych mających na celu poprawę polityk instytucjonalnych:

1. Potrzeba rozszerzenia wsparcia finansowego i stypendialnego

Udzielanie pomocy finansowej studentom-uchodźcom jest jednym z głównych problemów polskich uczelni, dlatego bariery finansowe były wielokrotnie wymieniane jako istotne wyzwanie. Respondenci zasugerowali zapewnienie ukierunkowanych stypendiów i grantów dla osób uchodźczych w trudnej sytuacji

"Zapewnienie dedykowanych stypendiów, zwolnień z czesnego lub stypendiów w nagłych wypadkach może pomóc studentom uchodźczym w dostępie do edukacji bez obciążenia finansowego".

Pojawił się również apel o zwiększenie środków finansowych dla jednostek zajmujących się studentami uchodźczymi:

"Dodatkowe fundusze dla Centrum Wsparcia Studentów Międzynarodowych posłużą do wzmocnienia działań integracyjnych dla studentów o mniejszych szansach".

2. Wprowadzenie bardziej elastycznych procedury przyjmowania studentów uchodźczych

Wielu respondentów zwróciło uwagę na trudności, z jakimi borykają się studenci uchodźczy w spełnianiu warunków przyjęcia z powodu brakujących dokumentów lub niejasnych procedur. Dobrym kierunkiem zmian byłoby uproszczenie procesu składania wniosków i zapewnienie elastycznego uznawania dokumentów. Należy zmniejszyć bariery biurokratyczne, aby ułatwić dostęp do edukacji na poziomie wyższym. Uznawanie efektów uczenia się pozaformalnego powinno stać się bardziej centralnym elementem

procesu rekrutacji, a nie mieć charakteru uzupełniającego. Nadałoby to większą wagę umiejętnościom nabytym w ramach edukacji poza- i nieformalnej, w szczególności w przypadku studentów uchodźczych, którzy mogą nie mieć formalnych kwalifikacji.

[warto] uprościć procedury rekrutacyjne, zapewnić elastyczne wymagania dotyczące dokumentów i szybką ścieżkę uznawania wcześniejszej nauki".

Niektórzy respondenci proponowali wprowadzenie programów przygotowawczych:

"Uczelnie powinny mieć pewne opcje na rok "zerowy" (w ramach specjalnych stypendiów rządowych) dla studentów uchodźców, z bardziej elastycznymi systemami nauczania (hybrydowym, online), a także wsparciem językowym.

3. Wsparcie w zakresie zdrowia psychicznego

Potrzebna jest lepsza komunikacja odnośnie dostępnych na uczelniach form wsparcia. Pomoc psychologiczna powinna być świadczona w perspektywie krótko- i długoterminowej, również poprzez zaangażowanie profesjonalnych instytucji:

"Wielu studentów uchodźczych doświadcza traumy. Uczelnie powinny oferować usługi doradcze, programy mentoringu rówieśniczego i inicjatywy integracji kulturowej, aby ułatwić im adaptację".

"Leczenie psychologiczne i terapia psychologiczna PTSD i traumy są ważne. Byłoby lepiej, gdyby taki program był realizowany przez wyspecjalizowaną instytucję i miał charakter długofalowy.

4. Rekomendowane jest powołanie specjalnych zespołów wsparcia i ich przeszkolenie

Respondenci podkreślili, jak ważne jest wyznaczenie dedykowanego personelu w uczelni skoncentrowanego na pomocy studentom z doświadczeniem uchodźczym i rozwiązywaniu ich problemów. Szkolenie takiego personelu z zakresu komunikacji kryzysowej i wsparcia uchodźców jest wysoce zalecane:

"Potrzebny jest dedykowany zespół zajmujący się informacją, promocją i opieką nad studentami uchodźczymi".

"Właściwe przeszkolenie kadry akademickiej i administracyjnej w zakresie pracy ze studentami w sytuacjach kryzysowych."

5. Poprawa dostępu do kursów językowych

W sytuacji, gdy bariery językowe pozostają poważnym wyzwaniem, uczelnie dysponują wszelkimi zasobami i profesjonalną kadrami, aby prowadzić szkolenia językowe, zwłaszcza z języka polskiego w ramach programu studiów lub programów adaptacyjnych. Potrzebne jest wsparcie rządowe dla tego rodzaju działalności uczelni.

6. Ważnym działaniem powinno być zacieśnienie współpracy uczelni z innymi instytucjami szkolnictwa wyższego i nauki, organizacjami pozarządowymi i organizacjami międzynarodowymi

Współpraca z organizacjami zewnętrznymi może usprawnić mechanizmy wsparcia i poprawić jakość wsparcia skierowanego do studentów uchodźczych. Uczelnie mogłyby zacieśnić współpracę z organizacjami pozarządowymi, agencjami rządowymi i organizacjami międzynarodowymi (np. UNHCR) w zakresie wsparcia dla uchodźców w szkolnictwie wyższym, a także wymiany dobrych praktyk i wzajemnego uczenia się. Tego rodzaju partnerstwo byłoby ważne dla poprawy polityki krajowej i lokalnej:

"[warto] współpracować z organizacjami pozarządowymi, instytucjami rządowymi i uczelniami – zarówno lokalnie, jak i międzynarodowo – w celu zidentyfikowania potrzeb studentów uchodźczych i określenia, w jaki sposób różne instytucje mogą zapewnić im wsparcie".

"Musimy zgromadzić doświadczenia uczelni, administracji centralnej, a także organów UE, tak aby polityka i finansowanie miały wspólne podstawy i cele".

7. Kształtowanie poczucia wspólnoty i integracji

Dostrzegana jest powszechna zgoda co do potrzeby wspierania studentów uchodźczych w procesie adaptacji do środowiska akademickiego. Rekomendacje w tym zakresie obejmują programy dydaktyczne/mentoringowe, doradztwo zawodowe, warsztaty integracyjne, inicjatywy rówieśnicze:

"Opracowanie programów mentoringowych i tutoringowych od pierwszego roku studiów mogłoby ułatwić proces adaptacji uchodźców i wesprzeć

zagranicznych studentów w rozwiązywaniu problemów akademickich i osobistych".

"Większe zaangażowanie lokalnych organizacji studenckich w działania integracyjne na rzecz studentów uchodźców."

Studenci uchodźczy powinni czuć się akceptowani w środowisku akademickim. W celu wzmocnienia poczucie przynależności, respondenci zalecili inicjatywy, które łączą tych studentów z szerszą społecznością uniwersytecką.

"Działania społeczne mające na celu uwrażliwienie społeczności uniwersyteckiej na potrzeby uchodźców, ich obecność we wspólnocie akademickiej."

"Tworzenie warsztatów pewności siebie i komunikacji, dawanie uczniom głosu i tworzenie kultury słuchania".

8. Zwiększenie pomocy prawnej i administracyjnej

Zapewnienie wsparcia prawnego pomogłoby studentom w zakresie uzyskania i korzystania się z ich statusu. Studenci z doświadczeniem uchodźczym często borykają się z kwestiami prawnymi i administracyjnymi, takimi jak dokumentacja i wymagania dotyczące legalizacji pobytu. Respondenci uważają, że dobrym rozwiązaniem byłoby utworzenie ośrodków pomocy prawnej na uczelniach:

"Utworzenie lokalnych uniwersyteckich centrów pomocy prawnej, finansowanych przez władze regionalne, aby pomóc studentom w poruszaniu się po formalnych procedurach".

9. Opracowanie pomostowych i wyrównawczych programów edukacyjnych

Programy pomostowe mogą ułatwić studentom wejście do edukacji uniwersyteckiej.

"Opracowanie kursów przygotowujących studentów do procesu studiowania oraz zajęć wyrównawczych w formie kursów e-learningowych dla uchodźców z problemami w nauce."

Za kluczowe dla zapewnienia, że studenci uchodźczy są świadomi dostępnych zasobów i systemów wsparcia, należy podjąć lepsze działania informacyjne.

"Promowanie możliwości potwierdzenia wcześniejszego wykształcenia, dzięki czemu uczniowie stają się częścią społeczności poprzez różne wydarzenia integracyjne".

10. Potrzeba zmian w polityce krajowej

Długofalowe rozwiązania wymagają reform systemowych, uczelnie powinny zabrać głos we wdrażaniu niezbędnych zmian:

"Uelastycznienie przepisów krajowych dotyczących możliwości podjęcia studiów w Polsce oraz uznawania dokumentów potwierdzających wykształcenie."

Podsumowując, usprawnienia systemowe są konieczne, aby zwiększyć dostęp do szkolnictwa wyższego dla studentów z doświadczeniem uchodźstwa w Polsce. Powinno się:

- rozważyć opracowanie jaśniejszych mechanizmów uznawania w celu skuteczniejszej oceny wcześniejszego wykształcenia,
- stworzyć scentralizowaną bazę danych o zagranicznych kwalifikacjach w celu usprawnienia procesu weryfikacji,
- zapewnić dodatkowe programy wsparcia językowego, aby pomóc studentom w pokonywaniu barier językowych,
- opowiadać się za bardziej inkluzywnymi ramami prawnymi na szczeblu krajowym i unijnym w celu uproszczenia procesów rekrutacji,
- rozszerzać pomoc finansową na wsparcie studentów z doświadczeniem uchodźczym w dokumentacji, procedurach prawnych i przygotowaniu językowym.

Odnosząc się do tych obszarów, polskie uczelnie będą mogły znacznie poprawić swoją zdolność reagowania i wsparcia studentów uchodźczych, zapewniając bardziej inkluzywne i efektywne środowisko akademickie.

5. Podsumowanie

5. Podsumowanie

Z przeprowadzonego badania wynika, że polskie uczelnie podejmują dużo wysiłku na rzecz wsparcia studentów z doświadczeniem uchodźczym, ale nadal mierzą się z wyzwaniami związanymi z zapewnieniem dostępnej rekrutacji i pomocy dostosowanej do ich potrzeb. Chociaż uczelnie uznają wcześniejsze efekty uczenia się i edukację nieformalną, mechanizmy te pozostają raczej uzupełniające niż centralne i decydujące. Złożoność procedur administracyjnych ogranicza ich skuteczność, wymagając bardziej przejrzystych procesów i lepszej promocji.

Działania wspierające dla studentów uchodźczych odzwierciedlają te ogólnie dostępne dla studentów zagranicznych, sprzyjając integracji, ale jednak często nie zaspokajają konkretnych potrzeb, takich jak trauma wojenna, niepewność sytuacji prawnej i zakłócenia w procesie edukacji. Pomoc psychologiczna i wsparcie po zakończeniu studiów pozostają niewystarczające. Gotowość instytucjonalna jest zróżnicowana, a ich rozwój hamowany jest przez ograniczenia finansowe i kadrowe.

W celu poprawy zdolność reagowania na potrzeby studentów-uchodźców, uczelnie powinny zwiększyć wsparcie finansowe, uprościć procedury rekrutacji, rozszerzyć pomoc językową i psychologiczną oraz wspierać ściślejszą współpracę instytucjonalną. Ustanowienie dedykowanych zespołów wsparcia, programów pomostowych i usług pomocy prawnej poprawiłoby dostęp uchodźców do edukacji na poziomie wyższym. Większa elastyczność polityki krajowej jest również niezbędna do sprawniejszych procesów przyjmowania i integracji studentów.

Nadal potrzebne jest doskonalenie systemu szkolnictwa wyższego w kierunku jego większej inkluzywności i elastyczności dla studentów z doświadczeniem uchodźczym. Zrównoważone podejście – uwzględniające zarówno wyjątkowe wyzwania, przed którymi stoją, jak i potrzebę równych szans – może pomóc uczelniom w stworzeniu bardziej skutecznego i wspierającego środowiska akademickiego.

6. Literatura

6. Literatura

1. Uznanie kwalifikacji akademickich, Narodowa Agencja Wymiany Akademickiej, dostęp: <https://nawa.gov.pl/uznawalnosc/kontynuacja-nauki-w-polsce/studia-i-stopnia-lub-studia-jednolite>
2. Ustawa z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce, dostęp: https://nawa.gov.pl/images/users/642/Extract-from-the-Law-on-Higher-Education-and-Science_1.pdf
3. Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z września 2018 r. w sprawie uznawania dyplomów naukowych i artystycznych uzyskanych za granicą, dostęp: <https://nawa.gov.pl/images/users/642/Regulation-on-the-nostrification-of-scientific-degrees.pdf>
4. Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 28 września 2018 r. w sprawie nostryfikacji dyplomów ukończenia studiów za granicą oraz potwierdzenia ukończenia studiów na określonym poziomie, dostęp: <https://nawa.gov.pl/images/users/642/Regulation-on-the-nostrification-of-higher-education-diplomas.pdf>
5. Uznawanie kwalifikacji uchodźców, Narodowa Agencja Wymiany Akademickiej, dostęp: <https://nawa.gov.pl/en/uznawalnosc/informacje-dla-uczelni/uznanie-wykształcenia-uchodźcow>
6. Ustawa z dnia 12 marca 2022 r. o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa, <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20220000583/U/D20220583Lj.pdf>

Podziękowania

Raport ten powstał w ramach pakietu roboczego nr 5 Projektu AGILE: "Odporność szkolnictwa wyższego w sytuacjach kryzysowych związanych z uchodźcami: tworzenie integracji społecznej poprzez budowanie potencjału, zaangażowanie obywatelskie i uznawanie umiejętności" (www.agileproject-erasmus.eu, numer projektu 2022-1-FR01-KA220-HED-000087334), finansowanego ze środków UE Erasmus+. Szablon graficzny raportu został zaprojektowany przez Iannę Tsakarelou.

Autorzy niniejszego opracowania pragną podziękować wszystkim polskim uczelniom, które odpowiedziały na ankietę oraz prof. Jerzemu Woźnickiemu, Prezesowi Fundacji Rektorów Polskich oraz Marzenie Gembarze, Dyrektor Zarządzającej Fundacji Rektorów Polskich za wsparcie w realizacji tego badania w Polsce.

Ten projekt został zrealizowany przy wsparciu finansowym Komisji Europejskiej. Niniejszy dokument odzwierciedla jedynie poglądy autora, a Komisja Europejska nie ponosi odpowiedzialności za jakiegokolwiek wykorzystanie zawartych w nim informacji.

Autorki

dr Iryna Degtyarova,

Adiunkt naukowo-badawczy w Fundacji Rektorów Polskich,
Pełnomocnik Rektora ds. Współpracy z Uczelniami
Ukraińskimi w Szkole Głównej Handlowej w Warszawie

Członek zespołu projektu AGILE. Od maja 2022 r. pełni funkcję Pełnomocnika Rektora ds. Współpracy z Uczelniami Ukraińskimi w Szkole Głównej Handlowej w Warszawie. Posiada stopień doktora nauk humanistycznych w zakresie językoznawstwa ukraińskiego oraz doktora nauk społecznych w naukach o polityce i administracji), specjalizuje się w zarządzaniu szkolnictwem wyższym i polityce publicznej w sektorze akademickim, a także we współpracy międzynarodowej w szkolnictwie wyższym. Jest koordynatorem programowym polsko-ukraińskiego projektu współpracy Konferencji Rektorów Polski i Ukrainy. Jako Ukrainka angażuje się w pracę z ukraińskimi uchodźcami akademickimi, współpracując również z KRASP oraz Ministerstwem Szkolnictwa Wyższego i Nauki. Jest współautorką Komentarza do ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce oraz specustawy o uchodźcach z Ukrainy dla Wolters Kluwer. W latach 2023-2024 koordynowała projekt "SGH & CIVICA dla europejskiej przyszłości Ukrainy" realizowany w ramach programu NAWA "Solidarni z Ukrainą – Uniwersytety Europejskie".

ORCID <https://orcid.org/0000-0003-4298-5488>

dr Natalia Kraśniewska,

Adiunkt naukowo-badawcza w Fundacji Rektorów Polskich

Natalia uzyskała stopień doktora nauk społecznych w zakresie socjologii (Uniwersytet Warszawski, 2024), specjalizuje się w badaniach nad migracją i edukacją. Jej praca doktorska poświęcona jest adaptacji i integracji polskich emigrantów w Niemczech oraz zachowaniu tożsamości narodowej w systemie Szkoły Europejskiej w Berlinie. Pracuje naukowo w Fundacji Rektorów Polskich i ma duże doświadczenie w badaniach socjologicznych, także w szkolnictwie wyższym. Natalia jest zaangażowana we współpracę polsko-ukraińską na poziomie narodowych konferencji rektorskich, od 2018 roku była członkiem polsko-ukraińskiego zespołu badawczego w projekcie polsko-ukraińskim oraz przeprowadziła kilka badań wspólnie z partnerami ukraińskimi.